

Sposoby eksploatacji utworów przez niepełnosprawnych studentów

Wybrane zagadnienia z zakresu prawa autorskiego

Dr Sybilla Stanisławska - Kloc
Instytut Prawa Własności Intelektualnej
Uniwersytet Jagielloński

Prawo autorskie

Podstawa prawna:

Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 1994 r.

(t.j. Dz.U. z 2006, nr 90, poz. 631, ze zm.)

Prawo autorskie

Przedmiot ochrony w ramach prawa autorskiego - utwór
art. 1: „każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia”

Przykładowe kategorie utworów:

- słowne (literackie, naukowe; podręczniki, skrypty)
- wyrażone znakami graficznymi
- muzyczne, słowno-muzyczne
- fotograficzne, plastyczne, kartograficzne (mapy)
- programy komputerowe, audiowizualne (filmy)

Prawo autorskie

Przedmiot ochrony w ramach praw pokrewnych:

- artystyczne wykonanie utworu (zaśpiewanie piosenki, zagranie utworu muzycznego, recytacja wiersza, dyrygowanie) - art.85
- fonogramy, wideogramy - art. 94
- nadania programów stacji radiowych i telewizyjnych - art. 97
- tzw. pierwsze wydania oraz wydania pośmiertne- art. 99 1

Prawo autorskie

Korzystanie z utworów i przedmiotów praw pokrewnych może odbywać się na podstawie :

- umowy z podmiotem prawa (np. autorem)
- upoważnienia płynącego z przepisu prawa
 - tzw. instytucji dozwolonego użytku - art. 23 - 35 pr. aut.

Prawo autorskie

W jaki sposób studenci niepełnosprawni mogą korzystać z utworów, bez potrzeby zawierania umowy z autorem ?

Odpowiedzi na to pytanie należy szukać przede wszystkim w dwóch przepisach:
art. 23 i 33 1 pr. aut.

Prawo autorskie

Art. 23 dozwolony użytek osobisty:

„bez zezwolenia twórcy wolno nieodpłatnie korzystać z już rozpowszechnionego utworu, w zakresie własnego użytku osobistego”

- korzystać może student oraz osoby z którymi pozostaje on w związku osobistym, w szczególności pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego
- przepis ten nie upoważnia do umieszczania utworu na ogólnie dostępnej (w internecie) stronie www
- studenci niepełnosprawni, którzy znają się i utrzymują kontakty towarzyskie mogą między sobą „wymieniać” kopie utworów, przesyłać kopie za pośrednictwem poczty elektronicznej, umieszczać kopie utworów na stronie internetowej, ale tylko takiej do której ma dostęp (np. po wpisaniu hasła) wyłącznie ograniczona liczba osób (tych którzy pozostają w stałych stosunkach towarzyskich)

Prawo autorskie

Art. 23 - nie wprowadza ograniczeń w zakresie sposobów korzystania - może to być każdy sposób, w praktyce wiążący się przede wszystkim ze sporządzeniem kopii utworu (np. techniką kserograficzna, cyfrową), np. nagranie utworu (wykładu), sporządzenie wersji w systemie Braille'a, audiobook; zeskanowanie na potrzeby odtwarzania z użyciem syntezy mowy

- kopię może sporządzić student niepełnosprawny, albo też na jego zlecenie (prośbę) osoba trzecia
- na podstawie art. 23 nie można rozpowszechniać utworów (udostępniać nieograniczonej liczbie odbiorców)

UWAGA- art. 23 - dozwolony użytek nie ma zastosowania do programów komputerowych !

Prawo autorskie

Art. 33 1 pr. aut.

„wolno korzystać z już rozpowszechnionych utworów dla dobra osób niepełnosprawnych, jeżeli to korzystanie odnosi się bezpośrednio do ich upośledzenia, nie ma zarobkowego charakteru, i jest podejmowane w rozmiarze wynikającym z natury upośledzenia”

Na podstawie tego przepisu nie tylko student niepełnosprawny, ale także inne osoby, instytucje działające na rzecz osób niepełnosprawnych mogą wykorzystywać utwory

Prawo autorskie

W art. 33 1 pr. aut. ustawodawca wprowadza ograniczenia, w zakresie wykorzystania utworów; możliwe jest takie korzystanie z utworów, które:

- „... odnosi się bezpośrednio do upośledzenia osób niepełnosprawnych”,
- „... jest podejmowane w rozmiarze wynikającym z natury upośledzenia”

Przykładowe sposoby korzystania dopuszczalne na podstawie art.33 1:

- dla osób z dysfunkcją wzroku: w systemie Braille'a, w druku powiększonym, z audiodeskrypcją (film), z użyciem syntezy mowy, audiobooki
- dla osób z dysfunkcją słuchu: z tłumaczeniem na język migowy,
- dla obydwu w/w kategorii podmiotów oraz osób z dysfunkcją górnych kończyn: elektroniczny plik tekstowy tzw. e-book, który może być dostępny („użytkowany”) za pomocą wzroku, słuchu (syntezy mowy), dotyku (tzw. linijek lub monitorów brajlowskich)

Dziękuję za uwagę !

Sybilla Stanisławska-Kloc

sybilla.stanisławska-kloc@uj.edu.pl

Szczegółowe omówienie problematyki będącej przedmiotem prezentacji
znajdziecie Państwo w publikacji:

J. Ożegalska-Trybalska, S. Stanisławska-Kloc, A. Waszkielewicz:
Studenci niewidomi i słabowidzący - poradnik dla wyższych uczelni.
Prawo autorskie - dozwolony użytek utworów. Cz. II. Kraków 2007

Patronat:

**Konferencja jest współfinansowana ze środków
Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych**

